

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 8391/16

לפני: כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט ע' פוגלמן
כבוד השופט מ' מזוז

העותרים: 1. פלוני
2. פלוני
3. פלוני
4. טרנסג'נדרים למען צדק חברתי
5. מעברים - שינוי בר קיימא לקהילה הטרנסית
6. האגודה לשמירת זכויות הפרט

נגד

המשיבים: 1. שר הפנים
2. רשות האוכלוסין וההגירה

עתירה למתן צו על תנאי

בשם העותרים: עו"ד חגי קלעי; עו"ד דניאלה יעקובי

בשם המשיבים: עו"ד נחי בן אור

פסק-דין

השופט נ' הנדל:

1. שלושה סעדים התבקשו בעתירה שלפנינו. שניים מהם – השלמת רישומו של עותר 3 כבנם של עותרים 1 ו-2, וביטול השינוי הכפוי שנערך בסעיף המין של עותר 1 במרשם האוכלוסין, בעקבות לידת עותר 3 – נושאים אופי פרטני מובהק. לעומתם, עניינו של הסעד השלישי, בקביעת מדיניות לפיה "בכל מקרה שבו מוצגת לפקיד המרשם הודעה על הולדת חי ירשום הוא את היולד או היולדת כהורה של הילד, מבלי להפלות בין אמהות סיסג'נדריות לבין אבות טרנסג'נדרים".

2. בתגובתם המקדמית, מיום 1.3.2017, הודיעו המשיבים כי הם נכונים לתת מענה מעשי לשני ראשיה הראשונים של העתירה. כך, עותר 2 – בן זוגו של עותר 1 ואביו הגנטי של עותר 3 – יירשם, על סמך הצהרתו, כאביו של עותר 3. רישום זה יבוא לידי ביטוי במרשם האוכלוסין, בספח תעודת הזהות של עותר 2 ובתעודת הלידה של עותר 3. כמו כן, עותר 1 – גבר טרנסג'נדר, אשר תרם את הביצית להיריון של עותר 3 ונשא את ההיריון הטבעי עד לסיומו המוצלח – יוכל להירשם במרשם האוכלוסין כ"זכר", על בסיס אישור רפואי מתאים. השלמת רישום זה תאפשר הנפקת תמצית רישום שבה יופיעו עותרים 1 ו-2 כאבותיו של עותר 3. לאחר הדיון שהתקיים בפנינו, ציינו כי הצדדים הגיעו, תוך שמירה על זכויותיהם, להסדר "שעשוי לתת מענה חלקי" לחלק מטענות העותרים. המשיבים נדרשו, אפוא, להציג את עמדתם "לגבי חלקה האחר של העתירה".

ביום 7.7.2017, הגישו המשיבים הודעה מעדכנת (להלן: הודעת העדכון), ממנה עולה כי ההסדר שהוצע יצא אל הפועל – וייתר, למעשה, את הדיון ברכיביה הפרטניים של העתירה. אשר להיבט הרחב יותר, סבורים המשיבים כי הודעת לידה הנמסרת לפקיד הרישום על ידי מוסד רפואי, לפי סעיף 6(א) לחוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965, מהווה תעודה ציבורית. משכך, כאשר מתעוררת סתירה בין הודעת הלידה המציגה את פלוני כ"אם", לרישומו כ"זכר" במרשם האוכלוסין, רשאי פקיד הרישום הראשי לתקן את המרשם בהתאם לתעודה הציבורית – כאמור בסעיף 19ה לחוק מרשם האוכלוסין – ולרשום את ה"אם" כ"נקבה". עם זאת, גברים טרנסג'נדרים המבקשים לשמור על רישומם כ"זכרים" יוכלו לפנות ערב הלידה, או סמוך לאחר מכן, לוועדה הרב מקצועית לניתוחים לשינוי מין, הפועלת בבית החולים תל השומר בהתאם לחוזר מינהל הרפואה של משרד הבריאות מס' 16/2014 (להלן: הוועדה הרב מקצועית), בבקשה לבחינת השפעת ההיריון על זהותם המגדרית. ככל שהוועדה תאשר שההיריון אינו כרוך בשינוי מגדרי, יוסיף אותו אדם להופיע במרשם האוכלוסין כ"זכר". המשיבים מדגישים כי המתווה האמור, שהתקבל על ידי היועץ המשפטי לממשלה, אינו מחייב הצגת אישור נפרד בגין כל אירוע לידה. על פי השקפתם, מתווה זה – לצד הקביעות העקרוניות בדבר רישום האב שמזרעו נולד היילוד כאב על פי הצהרתו, ורישום שני בני הזוג כאבות בתמצית הרישום – מעניק מענה הולם לסוגיות שהעלתה העתירה, ועל כן, דינה של זו להימחק בהיעדר עילה להתערבות שיפוטית.

מנגד, העותרים גורסים כי לא קיבלו את הסעד השני שביקשו – קרי, ביטול השינוי הכפוי שנערך בסעיף המין של עותר 1. אדרבה, חלף ביטולו של שינוי זה, תוך

הכרה בכך שעותר 1 נותר "זכר" מאז שינה את רישומו המקורי בשנת 2009, בחרו המשיבים לערוך שינוי נוסף בסעיף המין – זאת הפעם, מ"נקבה" ל"זכר" – באופן היוצר את הרושם שעותר 1 שינה את מינו לא פחות מ-3 פעמים. מעבר לכך, בתעודת הלידה של עותר 3, עותר 1 עודנו רשום כ"אם", באופן שאינו משקף את זהותו המגדרית ואף עומד בסתירה לרישומו כ"אב" בתמצית הרישום. העותרים מדגישים בהקשר זה, כי בעניינו של עותר 1 קיימת חוות דעת מטעם הוועדה הרב מקצועית, אשר אישרה כי תהליך ההיריון והלידה לא השליך על זהותו המגדרית – ומכאן שלשינוי המין שנכפה עליו לא היה כל בסיס. במישור הרחב יותר, מותחים העותרים ביקורת חריפה על המתווה שהוצג בהודעת העדכון, ורואים בעצם הטלת הספק בזהותו של גבר טרנסג'נדר, אך בשל תהליך היריון ולידה שבחר לעבור, משום פגיעה בזכויותיו החוקתיות לכבוד, לאוטונומיה ולפרטיות. על פי השקפתם, ראוי היה להתאים את הודעת הלידה לזהויות השונות של היולדים – ולהימנע כליל מסיווג גבר טרנסג'נדר כ"אם", באופן המעוות את זהותו המגדרית. כך או כך, סעיף 19 לחוק מרשם האוכלוסין שולל, לדעתם, את עמדת המשיבים, ומבהיר כי לא ניתן יהיה לערוך שינוי כפוי של סעיף המין על סמך הודעת הלידה, ללא עריכת בירור מקדים. העותרים מוסיפים ומשיגים על סבירותו של המתווה ועל תקינות ההליך בו גובש, וטוענים כי תוכנו מנוגד לעמדות שהביעה המדינה במסגרת הליכים שיפוטיים אחרים.

3. לאחר הגשת תשובתם לתגובת המשיבים, ביקשו העותרים לצרף לעתירה שלושה עותרים נוספים שעניינם מעורר "שאלות זהות לאלו הנדונות בהליך הנוכחי" – קרי, שינוי לא רצוני של סעיף המין בעקבות לידה. במקביל, ביקשו העותרים כי ניתן צו ביניים המורה למשיבים לעכב את שינוי סעיף המין של אחד מן המבקשים להצטרף כעותרים – ובמישור העקרוני, אוסר לשנות את סעיפי המין של גברים טרנסג'נדרים "שילדו, או עשו שימוש בביצית שלהם לצורך הבאת ילד/ה לעולם", או של "נשים טרנסג'נדריות שהפכו לאמהות תוך שימוש בזרע שלהן".

4. דין העתירה להידחות. מן החומר עולה כי הסעדים הפרטניים שביקשו העותרים – קרי, השלמת רישומו של עותר 3 כבנם של עותרים 1 ו-2, ורישומו של עותר 1 כ"זכר" במרשם האוכלוסין – ניתנו להם, ומכאן שהעתירה מוצתה ביחס לראשים אלה.

אכן, צודקים העותרים כי השינוי הכפוי שנערך, לטענתם, בסעיף המין של עותר 1 בעקבות הלידה לא בוטל מעיקרו, כפי שביקשו בעתירתם, אלא שונה. אולם,

אין בהבחנה זו – הגם שנודעת לה משמעות מנקודת מבטם של העותרים – כדי לטשטש את "השורה התחתונה". מרשם האוכלוסין משקף כעת את זהותו המגדרית של עותר 1, כפי שביקש, וממילא אין מקום, בנסיבות המקרה, למתן סעדים נוספים בהקשר זה. על זאת אוסיף כי סוגיית רישומו של עותר 1 כ"אב" בתעודת הלידה של עותר 3 לא הועלתה במפורש בעתירה, ואין בה, אפוא, כדי לשנות את המסקנה בדבר מיצוי היבטיה הפרטניים של העתירה.

בנסיבות אלה – ולנוכח השינוי המהותי שחל בתשתית העובדתית בעקבות גיבוש המתווה הכללי שהציגו המשיבים בהודעת העדכון – ההליך הנוכחי אינו מהווה עוד מסגרת הולמת לדיון בסוגיה העקרונית שהועלתה במסגרת ראשה השלישי של העתירה.

5. העתירה נמחקה, אפוא, ועמה הבקשות לצירוף עותרים נוספים ולמתן סעדים זמניים. טענות העותרים במישור העקרוני – ומכלול טענותיהם של המבקשים להצטרף – שמורות להם. אין צו להוצאות.

ניתן היום, כ"ג בטבת התשע"ח (10.1.2018).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט